

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/227229,Uroczystosc-upamietniajaca-polskie-ofiary-niemieckich-zbrodni-w-Pomiechowku.html>
27.02.2026, 23:09

Uroczystość upamiętniająca polskie ofiary niemieckich zbrodni w Pomiechówku

27 lipca 2025 r., w 81. rocznicę, na terenie Fortu III w Pomiechówku odbyły się uroczystości upamiętniające ofiary ostatniej masowej egzekucji, przeprowadzonej przez niemieckich okupantów na terenie Fortu na członkach Polskiego Państwa Podziemnego. Instytut Pamięci Narodowej reprezentował Adam Siwek, dyrektor Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa.

27.07.2025

[Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa Polskie Państwo Podziemne](#)

Wydarzenie zainaugurowała msza święta w intencji ofiar, punktem kulminacyjnym uroczystości było odczytanie Apelu Pamięci, zwieńczonego salwą honorową. Przy grobach pomordowanych na wybudowanym staraniem IPN cmentarzu oraz przy Celi „0” zostały zapalone znicze i złożone kwiaty.

* * *

Fort III, zbudowany w latach 1883-1888, był terenem walk w trakcie I i II wojny światowej. Jak ustalono w śledztwie Okręgowej Komisji Ścigania Zbrodni Przeciw Narodowi Polskiemu w Warszawie, Niemcy utworzyli na jego terenie obóz przesiedleńczy m.in. dla ludności Północnego Mazowsza (1940-1941), getto (1941 r.), więzienie karno-śledcze i miejsce masowych egzekucji dla dystryktu ciechanowskiego (1941-1944), kolejno obóz przejściowy dla powstańców warszawskich oraz ludności cywilnej Warszawy i okolic (1944 r.) a następnie obóz pracy Wehrmachtu dla mieszkańców okolicznych miejscowości, jeńców radzieckich oraz więźniów niemieckich (1944-1945). Po wojnie znajdowała się tu wojskowa składnica amunicji.

Fort III w Pomiechówku był miejscem kaźni tysięcy Polaków i Żydów z terenu północnego Mazowsza. Dokładna ilość masowych egzekucji jaka miała miejsce w Forcie III w Pomiechówku jest niemożliwa do ustalenia. Niemcy starali się zatrzeć ślady zbrodni. W samym Forcie III do dziś zachowały się dziesiątki napisów wyrzniętych na ścianach przez więźniów.

10 października 2018 r. Biuro Upamiętnienia Walk i Męczeństwa IPN rozpoczęło misję, której celem jest napisanie ostatniego rozdziału tej historii: zapewnienie godnego miejsca spoczynku i upamiętnienie tysięcy ofiar zbrodni niemieckich z Fortu III. W efekcie trzyletnich prac na terenie Fortu III na tymczasowym cmentarzu na lewym dziedzińcu pochowano kompletne szczątki 146 osób oraz fragmenty szkieletów należących do ponad 130 osób. Niespodzianką było odkrycie zbiorowej mogiły 8 żołnierzy Wojska Polskiego poległych w obronie fortu we wrześniu 1939 r. Sposób pochówku - beładnie wrzucone ciała do płytkiego zagłębienia (leja po pocisku artyleryjskim?), przysypane cienką warstwą ziemi - wskazuje, że miał on miejsce już po zajęciu fortu przez Niemców. W przeciwieństwie do grobów poległych żołnierzy urządzanych jeszcze przez polską załogę, ta mogiła była nieoznaczona i pominięta przy powojennych ekshumacjach. Obrońcy placówki zostali pochowani 20 maja 2021 obok swoich kolegów w kwaterze wojennej na cmentarzu w Pomiechowie.

Fundacja Fort III Pomiechówek i Instytut Pamięci Narodowej wraz z lokalnymi władzami i

instytucjami działają na rzecz upamiętnienia ofiar Fortu. W 2023 roku został poświęcony cmentarz, w którym złożono doczesne szczątki ofiar obozu.

Polecamy materiały IPN na temat zbrodni w Pomiechówku:

- [Dorota Grzechocińska: Ostatnia egzekucja w Forcie III w Pomiechówku](#),
- [Barbara Świtalska-Starzeńska: Fort III w Pomiechówku. Mało znane miejsce pamięci](#),
- [Centrum Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej - Pomiechówek](#).

Notacje:

- [Andrzej Janicki - syn Franciszka Janickiego, oficera AK zamordowanego w Pomiechówku](#),
- [Elżbieta Orlicka - córka Zacheusza Moszczyńskiego, zamordowanego w Forcie III w Pomiechówku](#),
- [Ewa Twardowska - profesor Uniwersytetu Warszawskiego, córka Zygmunta Adama Zyblewskiego \(1915-1944\), nauczyciela, uczestnika wojny obronnej Polski 1939 r., oficera AK, zamordowanego w Forcie III Pomiechówek](#),
- [Hanna Idzikowska - córka Reginy Rutkowskiej-Idzikowskiej, która w czasie II wojny światowej dokonała udanej ucieczki z niemieckiego obozu w Pomiechówku \(Fort III\)](#),
- [Barbara Wolff - córka Jana Kaczmarczyka, więźnia niemieckiego obozu w Pomiechówku, zamordowanego w 1944 r.](#)

Więcej:

- [Drugi etap prac ekshumacyjnych - Pomiechówek](#)
- [Apel upamiętniający ofiary niemieckiej zbrodni w Forcie III - Pomiechówek, 30 lipca 2019](#)
- [Pogrzeb ofiar niemieckiego terroru na terenie Fortu III - Pomiechówek, 5 września 2019](#)
- [Raport z prac ekshumacyjnych na terenie Fortu III w Pomiechówku](#)
- [Dzień Zaduszny - w cieniu Fortu III](#)
- [Pogrzeb 8 żołnierzy Wojska Polskiego poległych w obronie Fortu III w Pomiechówku w 1939 r. - Pomiechowo, 20 maja 2021](#)
- [77. rocznica ostatniej egzekucji na terenie Fortu III w Pomiechówku - Pomiechówek, 30 lipca 2021](#)

Relacja z pogrzebu ofiar niemieckich zbrodni w Forcie III w Pomiechówku

„FORT” - film dokumentalny o zbrodni w Pomiechówku

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Pomiechówek

Centrala

Polskie Państwo Podziemne

Uroczystości